

Vauban ve Stratejisi

Murat Anıç

A. 17. YÜZYIL'DA FRANSA'DA SİYASİ TABLO

17. yüzyılda Fransa'nın siyasi tablosuna hakim iki kral vardır. Bunlar XIII. ve XIV. Lui'lerdir. Fakat ikisi de çocukken tahta oturdukları için bir süre idareyi ele alamamışlardır. XIII. Louis kendisini küçük düşüren Concini'den iktidarı 1617'de alabilmiş, kendisine yardım eden Luynes 1621'de ölünce de Richelieu'yu kendine danışman olarak hükümet kuruluna almıştır.

Richelieu, ölünceye kadar Krallık iktidarını güçlendirmek için ülke içinde mücadele vermiştir. Bir takım girişimleri, kendisinden sonraki yeniliklere temel olmuştur. 1635'te ise ülkeyi 30 yıl savaşlarına sokmak zorunda kalmıştır.

XIII. Louis 1643'te öldüğü vakit XIV. Louis henüz beş yaşındadır. Bundan dolayı ana krallığı ülkeyi Mazarin'e teslim eder. XIV. Louis 1651'de yeterli yaşa ulaştığı halde Mazarin'in bir takım başarıları kendisinin iktidarı devralmasına engel olur. Fakat 1661'de Mazarin ölünce XIV. Louis Fougeut'unun ülkeyi tekbaşına yönetmek istemesi üzerine kendisini tutuklatır ve iktidarı tamamıyla ele geçirir. Bu tarihten itibaren Fransa'da XIV. Louis devri başlamaktadır ve ülke hızlı bir değişim sürecine girecektir. XIV. Louis'in kaliteli danışmanlarından Colbert ve Richelieu ile iktisadi alanda, Louis ile askeri alanda ve kendi faaliyetleri ile de siyasi alanda Fransa

bir takım gelişmelere sahne olacaktır. İçeride dini çalışmalar, Calvinizm ve Protestanlar ile mücadele, dışarıda ise aralıklarla süren değişik savaşlar Fransa'nın 17. yy'da gündemini oluşturan unsurlardır.

Kısaca 17. yy Fransa'nın içte ve dışta hareketli günler yaşadığı bir dönemdir.

B. ORDU VE SİVİL YÖNETİMDE GELİŞMELER

17. yy'da Avrupa'da ordular gelişmeye başlar. Daha önceki yy'larda ordularda suvarilerin piyadelere açık bir üstünlüğü varken 17. yy'da ateşli silahların gelişmesiyle piyadelerin gücü artar. Hatta sayıları önceleri suvarilerin iki katı iken beş katına çıkar.

17. yy'da sosyal hayattaki hiyerarşi orduya da yansımış durumdadır. Soylular süvari olarak görev yaparken halk tabakası piyade olmaktadır. Fakat burjuva sınıfı, askerlik yapmaktan kaçmaktadır. Çünkü ticaretle uğraşmaktadırlar. Bu nedenle orduya dışarıdan destek verirler. Bu destekleri teknik alanda mali ve yönetsel olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat burjuva'nın asıl etkisi topçuluk sahasındadır. Onların bu mali desteği topçuluğun gelişmesine sebep olur.

Diğer yandan başlangıçta bu yüzyılda Fransız ordusu'nda bir birlik ve düzenden söz etmek mümkün değildir. Piyadeler arasında lokal bir

idari sistem egemen olup piyadeler sadece kendi subaylarına bağlıydılar. Subaylar ise, başına buyruk hareket ediyorlardı ve süvarilerde de durum pek farklı değildir. Her bölük kendi yüzbaşısının emri dışına çıkmamaktaydı. Dolayısı ile 17. yy'a kadar merkezden bağımsız yerel komutanlara bağlı bir ordudan söz edilebilir. Bu yüzyılda alay teşkil etme çabaları da vardır. Fakat bu alayları da bir düzene sokmak imkansız gibidir. Topçu sınıfında ise burjuva etkisi görüldüğü için nisbeten sivil etkisi sezilmektedir. Topçuluğun mühendislikle yakından alakalı olması, şüphesiz burjuva etkisinin başlıca sebebi olarak temayüz etmektedir.

Özetle, 17. yy'a kadar askeri işler askerlerin elinde olduğu için sivil yönetim yetkinlik gösterememektedir. Hatta krallığın dahi orduya etkisi bir dereceye kadardır.

Richelieu ile birlikte orduda sivil yönetim ön plana çıkmaya başlar. O orta sınıfa güvenerek orduda sivil yönetimi ve krallık idaresini etkin kılmaya çalışır. Tellier ve Louvois bu politikayı devam ettiren diğer iki isimdir. Richelieu orduyu sivil idareye bağlamak için komiserlikler oluşturur. Bunların başında asker paralarının ödenmesi, mühimmat ve teçhizatın muhafazası ve saklanması gibi işleri yapan sivil adamlar bulunmaktadır. Bu komiserler devlet tarafından atanır. Böylelikle sivilin askerler üzerindeki etkisi artar. Daha sonra 1680'de kurulan diğer bürolarda aynı maksatla kurulmuş değişik fonksiyonlu kurumlardır. Yine bu dönemde kurulan savaş bakanlığı ise sözkonusu politikanın işlevini artırıcı mahiyettedir.

Özetle XIV. Louis zamanında ordu'da yapılan düzenlemeler üç ana başlık altına sokulabilir. 1. Hiyerarşi oluşturma 2. Merkezi bir sistem kurma 3. Disiplin oluşturma

C. VAUBAN -Hayat Hikayesine Dair

Vauban'ın meslek hayatı hem çok uzundur hem de o birçok alanda çok aktiftir. XIV. Louis'in bakanları ya da savaşçıların çoğu böyle aktif bir meslek hayatına sahiptirler. Vauban 20 yaşında Mazarin'in hizmetine girmiş ve 73 yaşında hayata veda edene kadar tam yarım asır çok hızlı bir yaşam sergilemiştir. Meslek hayatı boyunca 50 kuşatma yönetmiş ve 100'ün üzerinde kale ve liman tesisatının planını çizmiştir.

Vauban 1633 yılında Saint Leger'de mütevazı ancak soylu aileden dünyaya geldi. Pek iyi bir eğitim almasına rağmen tarih, matematik, çizim okudu. 1951'de 17 yaşında iken bir harp okulu öğrencisi olarak asi Cande prensinin birliklerine katıldı. 1653 yılında saray hizmetine girdi. Burada Fransa'nın askeri mühendisi olarak anılan Clerville'nin yanında çalıştı. Bir takım başarılarından sonra 1663'te İspanya ile olan savaşların bitmesi ile 1667'de XIV. Louis'in ilk fetih savaşını başlatmasına kadar geçen süre içerisinde Vauban krallığın kalelerini tamir etmek ve geliştirmek için Clerville'nin emri altında yoğun çaba sarfetti. 1667'de XIV. Louis'in sömürgelere saldırdığı kısa savaşta, Vauban kuşatma yönetmekle ve diğer alanlarda göze çarpan başarılar elde etti. Onun Clerville'ye olan bu üstünlüğünü farkedenden Louvois kendisini bölümdeki tüm mühendislik işlerinin başına geçirdi. Ölüncüye kadar tahkimat ve kuşatma uzmanı olarak hem savaş hem de barış dönemlerinde önemi hizmetler verdi ve çeşitli görevler üstlenerek Tahkimat Genel Komiserliği'ne kadar yükseldi. Avrupa'yı da dolaşarak teknik bilgisini artırdı. Ölümüne kadar at sırtında Fransa'yı baştan başa dolaştı. Günlerinin çoğu kuşatı-

lan bölgelerde kültür ve sanat merkezlerinden uzakta geçti. Ailesine de yeterli ilgiyi gösteremedi.

Vauban kişisel karakteri sebebiyle toplum tarafından sevilen bir insandı. Toplumun saadeti için özgürlükçü düşünceleri ve insancıl ilgileri vardı. Başından beri büyük bir takdir uyandıran toplum hizmetkari olarak bilindi. Alçak gönüllülüğü, soyu, özenle çalışması ve dürüstlüğü, kişisel cesareti, devlete bağlılığı sebebiyle devrinin insanlarına Roma Cumhuriyeti görevlilerinin reenkarnasyonuymuş gibi gözüktü. Fantenelle, meşhur Eloge'sinde onu cumhuriyetin en mutlu günlerinde yaşamış bir Romalı gibi tasvir etti. Voltarie göre ise o en iyi vatandaş" idi. Ulusal bir devlet kurmak için biraraya gelmiş birçok şahsın tüm özelliklerinin aydın bir reformist olan Vauban'da cisimleştiğini gözlemek o dönem için hiçte zor olmadı. Ayrıca kendisinin hakkındaki değerlendirmeler, dönemin Avrupa'sının Roma özlemini apaçık yansıtmakta idi.

D. BİLİM VE SAVAŞ

Bu ikisinin içiçe olduğunu asla unutmamak gerekir. Bu birliktelik helenistik Antikite ve Roma döneminde açıkça görülür. Arşimed'in Syracuse'nin savunmasındaki katkısı herkesçe bilinmektedir. Batı Avrupa'nın 12. yy'dan sonra ekonomik ve kültürel yönden canlanmasında kadim bilginin etkisi büyüktür. Bazı erken Avrupalı bilim adamları, ordularda 12. yy'dan sonra teknik danışman olmuşlardır. Bir çok askeri cerrah da anatomi ve tıp yıllıklarında yerlerini almışlardır. İşte bu mühendislerin mimaride, topçuluk sanatında çalışarak savaş sanatına büyük katkıları olmuştur. Leonardo da Vinci bunların en bü-

yüğü idi. Ama ne ilki ne de sonuncusuydu.

16. yy'ın sonunda ve 17. yy'da İtalyan, Fransız ve İngiliz bilim adamları, ordular henüz gelişmeden savaş sanatının teknik yönüne dikkat çekmişlerdir. 16. yy sonunda anlaşıldı ki bilim adamlarının yanında bizzat ordu içindeki subaylar da eğitilmeliydi. IV. Henri ve Richeliu zamanında sistematik askeri eğitim yanında bilimsel eğitime de önem verildi. Fakat esas olarak askeri alanda bilimsel eğitim 18. yy'da başladı. Vauban'a kadar subaylar askeri alanda bilimsel eğitimin eksikliğini hissediyorlardı. Bu bilimsel değişim, askeri mimari ve topçuluk sanatında açıkça görülebilmektedir.

Makyavelli zamanında askeri mimari şiddetli bir evrim geçirmişti. Fransız topçuları İtalyan köy surlarını etkili kuşatma toplarıyla yıktılar. Yüksek duvarlı bu surlar yıkılınca İtalyanlar yeni bir sur modeli geliştirdiler. Bu model üç aşamalı bir sistemdi. Hendek -Siperli alçak sur-Esas sur. Bu yeni tip surlar matematik ve mimari bilgi gerektiriyordu. Bu alanda katkısı olan ilk bilim adamları İtalyan matematikçi Nicola Tartaglia ve Hollandalı Simon Stevin'dir. Bunlar kendi zamanlarında da şimdi ki gibi meşhur bilim adamları idi. Galile de Padua istihkamında öğretici katkılarda bulundu I. Francis bu İtalyan mühendisleri istihdam ederek bunları V. Şarl'in tehdidine karşı kullandı. Bu mimari gelişmeler II. Henri'ye kadar devam etti. Daha sonra Flemenkler, İngilizler ve Fransızlar, İtalyanların bu üstünlüğünü yıkmaya başladılar. Fransızlar artık Hollandalı mühendisleri kullanmaz oldular. Böylelikle Fransa'da Gerard'ın kurucusu olduğu Fransız İstihkam Okulu'ndan 17. yy'da pekçok yetenekli mühendis çıkmıştı. Bunların çoğu sivildi.

Gerard Desargues, matematikçi Pierre Petit, büyük bir bilim adamı ve asker Jean Richer ve Count de Pagan. Pagan bir bakıma Vauban'ın müjdecisidir.

Fransızlar tarafından 17. yy'da yapılan bir çok surun inşasında Pagan'ın büyük katkısı olmuştur. Bu zeki teorisyen Vauban'ın aksine hiçbir yapının başında bulunmamış, oturduğu yerden bir çok teori üretmiştir. Hatta Vauban'ın kalelerin yapımındaki I. sisteminin Pagan'ın stiline bir adaptasyonu olduğu ileri sürülür. Esasında Pagan'ın stili savunma ve saldırıda topun etkisinin artırılmasına dayanıyordu. Diğer yandan onun sisteminde tabya ve kale burcu çok önemli bir konumdadır. Bunların pozisyonları ise basit geometrik kurallarla belirleniyordu.

Topçuluğun gelişmesinde de bilimin ve askeriye'nin etkileşimi görülmektedir. "Biringuccios De La Protemia" adlı eser, barut, topçuluk ve metalürjide el kitabı konumundadır. Balistikte ise Galile ve Tartaglia aynı zamanda modern dinamik biliminde kurucusudurlar. Tartaglia'nın topun atış açısıyla menzili arasındaki ilişkiye dair deneyleri 45. derece'nin bulunmasını sağlamış, Galile'nin fizikle ilgili üç yasası ise bu sahada etkili sonuçların ortaya çıkmasını mümkün kılmıştır.

Tüm bu gelişmeler, 17. yy sonunda kralların bilim adamlarını himaye etmelerine sebep oldu. Bu sayede 1662'de İngiltere'de II. Charles zamanında "Royal Society of London" (Londra Kraliyet Derneği) kuruldu. Fransa'da da Colbert zamanında "Academic Royal" (Kraliyet Bilim Akademisi) kuruldu. Bu iki müessesenin, barut ve balistik'in gelişmesinde büyük katkıları olmuştur. Fransa'daki yöneticiler sözkonusu akademideki bilim

adamlarının bilgisine başvuruyorlardı. Bunlar haritacılıkta da çalışmış ve Cassini'nin tamamen topografik Fransa haritasıyla ilk kez bir ordu, savunma ve kuşatma da haritadan faydalanmıştır.

E. ASKERİ LİTERATÜR

Bu gelişmelerin, 16. Ve 17. yy'larda askeri literatüre nasıl yansıdığı sorusuna cevap vermek zor değildir. Hacim büyüktü fakat kalite bu büyüklüğe oranla yüksek değildi. Antikite, hala bütün bu askeri teorilerin kaynağı ve bu alandaki dahilerin tek öğretmeni idi. "Vegetius" ve "Frontinus" adlı eserler, vazgeçilmez ve yüzyılın en popüler kitapları sayılıyordu. Henri de Rohan'ın "Parfail Capitaine" adlı eseri, Caesar'ın "Gallic Wars" adlı eserinin bir adaptasyonu idi. Bu yüzyılda savaş sanatına dair en önemli yazının iki alanla ilgili olduğunu görüyoruz.

1. Uluslararası hukuk sahasında öncü çalışmalar

Machiavelli düzensiz savaşlar çağı'nın teorisyeni idi. Fakat onun etkisi 17. yy'ın sonuna doğru azalıyor. Francis Bacon, belki de onun son meşhur öğrencisiydi. Zira Bacon'dan sonra günümüze kadar arsız ve sınırsız bir savaş tekniği bulmak çok zordur. Fakat Bacon'un zamanına kadar sınır tanımayan bir savaşa karşı tepki ve reaksiyon yerleşmiş idi. Bu devirde Grotius gibi adamlar, uluslararası anarşiye ve sınırsız yıkıcı bir savaşa karşı mücadeleye klavuzluk ediyorlardı. Uluslararası kanunların bu kurucu babaları, tabiat kanunlarında milletler kanunu için prensipler bulduklarını ilan ettiler. Onların asli prensipleri ise "barış zaminında milletler birbirlerine en iyi şekilde davran-

malı; savaş zamanında ise mümkün olan en az kötülüğü yapmaları" idi. Gerçekten sözkonusu devrin uluslararası aksiyonları, 17. yy kapanmadan önce savaş tarz ve usulü üzerinde inkar olunamaz bir etki bıraktı. Uluslararası hukukun bu savunucuları, politik ahlaksızlığa bir son verememiş olsalar bile en azından 18. yy savaşını nisbeten daha insancıl ve düzenli bir girişim haline getirmek için bir çok ikincil emir ve yasaklarla komutanların sınırlandırmasını sağladılar. Bu kurallar çarpışan kumandanlar tarafından bilinliyordu ve genellikle bunlara riayet edildi. Örneğin zehir gibi kurtulması mümkün olmayan imha araçlarının kınanması, ateşkes ve izin belgesi tertip etmek için kurallar, zaptedilen topraklar üzerinde despotça davranma yahut zorla malzeme toplama, kuşatmalara son verme usulü ile ilgili vs. şeyler. İşte tüm bu eğilimler, savaş zamanında şahsi ve özel hakları korumak ve sınır tanımayan bir savaşın önüne geçebilmek içindi.

2. Askeri teknolojiyle ilgili öncü çalışmalar.

Diğer taraftan askeri teknoloji alanında hiçbir çalışmanın Vauban'ın çalışmalarından daha büyük bir etki bıraktığını söyleyemeyiz. XIV. Lui hükümdarlığının bu büyük askeri mühendisi, asil otoritesini 18. yy'da gösterdi. Napolyon'un zamanından sonra ise etkisi oldukça azaldı. Esasında 18. yy için Vauban'ın edebi mirası kıt idi. Ve hemen hemen yalnız kuşatma üzerine bir inceleme, kalelerin savunması üzerine ve mayınlar üzerinde kısa çalışmalardan oluşmuştu. O askeri mimari üzerine hiçbir ürün vermedi. Strateji veya genel savaş sanatı üzerine de sistematik bir yazım vermedi. Fakat onun tüm bu bölümler üze-

rindeki etkisini inkar etmek mümkün değildir. Buna rağmen yazılarının içeriği ve fikirleri yeterince anlaşılamadı. Ve başardıklarının çoğu uzun bir müddet gereken ilgiyi görmedi. Bugün ise 19. yy ve 20. yy yazarları tarafından Vauban'ın mektuplarının ve yazmalarının önemli bir miktarının yayınlanması, geri kalanının da incelenip analiz edilmesi gerçekleştirilmiş durumdadır.

F. VAUBAN'IN GÖRÜŞLERİNE DAİR

Vauban'ın yazıları çok farklı konuları içermektedir. Bazıları teknik yazılardı. Askeri problemleri tartışmanın yanı sıra Amerika'daki Fransız kolonilerinin durumunun iyileştirilmesi ve yeni kuşatma programlarının geliştirilmesine dair yazılar da yazdı. Oizivits adlı eser tüm bu yazıların kaynağını ortaya koyar ve isimlerini açıklar. Bunlar çok değişik yerlerde çok değişik zamanlarda yazılmıştır. Fransa'da enine boyuna yaptığı geziler sırasında topladığı notlar ve gözlemlerden oluşmaktadır. Aslında Vauban'ın savunma sanatına dair sistematik bir yazısının olmadığını daha önce belirtmiştik. Oizivits ise iki ana kaynaktan oluşmuştur. Bunlar öğrencisi Sauveur ve sekreteri Tomassin'in çalışmalarıdır. Fakat Oizivits'i oluşturan yazılarda bir bütünlük sağlayan unsur onları kuşatan insancıl ilgi ve ortaya koydukları bilimsel ruhtur. Vauban'ın yazıları ve meslek hayatı, 17. yy'daki bilimsel rasyonalizm'in, reformun hazırlayıcısı olduğu tezine bir kanıt mahiyetindedir.

Vauban'ın teorileri gözlem ve deneyimleri üzerine kurulmuştu. Görevi sırasında yaptığı günlük yolculuklar ülkesini ve ihtiyaçlarını görme fırsatı verdi. Geniş merakı ve kıvrak zekasıyla gözlemlere dayanan ger-

çekleri toplamış, çalıştığı bölgelerin ekonomik ve sosyal koşullarını, kendi bilimsel fikri çerçevesinde yansıtmıştır.

Vauban'ın gözlemlerini sürekli nicel bir forma sokmak istemesi, aslında onun bir bilim adamı mı yoksa sadece çok iyi matematik ve mekanik bilgiye sahip bir asker ve mimar mı olduğu sorusuna cevap vermemize yardımcı oluyor.

Esasen Vauban'ın sivrildiği bir bilim dalı yoktur. Matematik, mekanik ve madenler hakkında geniş bilgiye sahip olmasına karşın bu alanlarda mütehassis değildir. O askeri okul mezunu olması sebebiyle askerlikle kendini geliştirdi. Fakat kurucusu olduğu alanlarda yok değildir. Sistematik meteoroloji ve istatistik onunla bilim haline gelmiştir.

Vauban, çok titiz ve düzenli, hassas bir kişiliğe sahiptir. Bir komutanın verdiği raporu yeterli bulmamış, raporun konusu olan bulunduğu şehrin bütün özelliklerini niceliksel bir formda işlemiştir. Çeşitli çevreler tarafından çok inançlı askeri bir reformist olarak kabul edilir.

Vauban'ın Oizivits'te de geçen bazı önerileri var. Tüfeğin o devir için önemini bildiğinden dolayı tüfek kullanmak üzerinde çok ısrar ediyor. Bilimsel eğitime çok önem veriyor. Bu nedenle devrinde askeri alanda bilimsel anlamda bir eğitim olmadığı için özel sınavlar sistemini getirir. Bu sınav sistemi, emir altındaki asker ve mühendisleri yetiştirmek gayesiyle kendisi tarafından ortaya konmuştur. Vauban'ın bir yeniliği de ağır topların taşınması için kızakları kullanmasıdır. Ayrıca bronzdan yapılan güllerin yerine demirden yapılan güllerini savunmuş, havan topu üzerinde de deneyler yapmasına karşılık tatrınkar sonuçlar alamamıştır. Filisburg ku-

şatmasında kullanılan Rişoşelf ateşi de onun icadıdır. Súngünün mucidi de Vauban'dır. Tasarladığı bu kovanlı súngü ile askerler ateş sırasında çıkarılmasına gerek duyulmayan súngülü tüfekler kullanmaya başladılar. 1669'da başkente yazdığı bir mektupla mızrakların artık atılması gerektiğini belirtir. Denizde ise ilk başarısını Dunkirk limanında alır. İlginç bir fikir olarak da kadirgaları denizde gezici karakollar olarak kullanmasını sayabiliriz.

Vauban'ın özellikle uzman olduğu alan kuşatma ve istihkam bilimi ve sanattır. Bu iki alandaki ana hedefi hümanist eğilimli olduğu için, en az kayıpla bir yeri almaktır. Çünkü fazla kan dökülmesine hep karşı olmuştur. Kalelerin kuşatılmasında temel prensibi ise hendek kazarak kaleleri kuşatmaktır. Çünkü hendekler siper vazifesi görmektedir. İlk defa Maastricht kuşatmasında (1673) savunma hattının oluşturduğu çerçeveye paralel ya da eş merkezli olarak açılmış ve savunma ateş hattına girmeden ilerlemeyi sağlamak amacıyla zikzak biçimli hendeklerle birleştirilmiş siperlerden oluşan "paraleller sistemi"ni kullandı. Bu başarısından dolayı maddi ödüllerin yanı sıra tuğgeneralliğe denk olan Marechal de Camp rütbesini aldı.

Vauban'ın kaleleri hakkında iki tartışma vardır. 1. Orijinal, özgün bir plana sahip midirler? 2. Değişik yerlerdeki kalelerin genel ülke savunması açısından bir stratejik bütünlüğü var mıdır? Bu konu da yazan Lazane Carnot, ilkbakışta farkedilmese bile dikkatlice incelendiğinde Vauban'ın kalelerinin orjinalliği görülebilir derken Allent de aynı görüşü paylaşmaktadır. Fakat Lazard bunların aksine Vauban'ın üç sisteminin ayrı ayrı sistemler olmayıp duruma göre modifiye edil-

miş bir tek sistem olduğunu iddia etmiştir. I. sistemin Pagan'ın Sisteminin bir adaptasyonu olduğu daha önce belirtilmişti. II. sistemde ise daha fazla top kullanmak için kale burçlarının arası açılmıştır. III. sistem ise I. sistemin daha geliştirilmiş halidir. Cormontaigne adlı yazar I. sistemi savunarak II. sistemin ortaçağa geri dönmek demek olduğunu belirtmektedir.

G. VAUBAN – Stratejik Özgürlüğe Dair

Verilen tüm bu bilgilerden sonra Vauban'ın stratejisi hakkında bir değerlendirme yapabiliriz. Akla şöyle bir soru gelebilir. Nasıl oldu da her nasılsa hünerli ve kendisini görevine adanmış basit bir mühendis bu kadar hızla, ulusal bir efsane derecesine yükseldi? Ve nasıl oldu da kuşatma ve savunma sanatı üzerindeki detaylı yazıları, onun nüfuzlu bir askerî yazar seviyesine çıkmasına sebep oldu?

Aslında buna verilecek cevap basittir. Çünkü Vauban'ın bu çalışmaları 18. yy'ın en önemli savaş kabulleri içinde otorite metinlerdi. Ve yine biliyoruz ki 17. yy sonunda ve 18. yy boyunca bu kabuller, çok sık görülen kuşatmaların aksiyomatik düzleminde yer alıyordu. Çünkü o devirde ender olarak karşılaştığımız meydan savaşlarına karşın bitmek tükenmek bilmeyen bir dizi kuşatmayla karşılaşıyoruz. Özellikle coğrafi koşulları ve güç dengeleri itibarıyla fetih hareketleri için müsait olmayan Fransa gözönüne alındığı vakit o devirde kuşatmaların ve dolayısı ile istihdam ve savunmanın önemi bariz bir şekilde ortaya çıkar. Bu nedenle 17. ve 18. yüzyıllarda birkaç ayrıcalıklı kumandan dışında tüm stratejik tasavvur, bir kuşatma savaşının kabul edilmiş aksiyomla-

ıyla sınırlanmıştır. Dolayısıyla kuşatmanın stratejik önceliğinin bu doktrinin kayıtsız şartsız kabul edildiği bir dönemde Vauban'ın bilimsel incelemeleri vazgeçilmez sayıldı.

Diğer yandan bir takım teknik bilgileri hala geçerlidir. Onun teknik bilgisi, uygulamalı matematikteki mahareti, kesinlik ve düzen aşkı, bilim akademisine üyeliği, devletin refahı için yeni bilimsel bilginin teşvik edilmesi, hem savaş hem de barış için uygulamalı sosyal bilimlerin etkisinin artırılması vb. özellikler sanki topyekün Vauban'ın şahsiyetinde cisimleşmişti.

Ayrıca 17. yy Fransa'sında egemen olan akılcılık devrimi (Rasyonalizm), Kartezyen metod ve dönemin geometrik ruhu bir bakıma Vauban'ın zihni yapısında sentez olarak görülebiliyordu. Çünkü Descartes'in rasyonalist devrimi sonraki yüzyılların batılı zihniyetinde de bir oluşum dinamiği olarak karşımıza çıkacaktır.

Vauban hakkında akıllara gelen diğer temel soruda onun stratejik bir imajınasayona sahip olup olmadığıdır. Kimi yazarlar "biz Vauban'dan önce kuşatma ve istihkam sanatında hiçbirşeydik" derken kimisi de Vauban'ın o kadar abartılmaması gerektiğini belirtmektedirler. Fakat kendisinin zikredilen askerî alanlarda dikkat çektiği de muhakkaktı. Bu nedenle kimi yazarda onun için "O sadece, stratejik bir hayal gücü olmayan askerî bir zanaatkardır" tabirini kullanmaktadır. Yine diğer bir yazar, onun "becerikli bir işçi" olduğunu belirterek öğüt vermekten fazla bir fonksiyonu olamayacağını savunmaktadır.

Diğer taraftan bazı yazarlar da Vauban'ın ülkenin genel savunması için bir stratejisi olmadığını ileri sürerek yaptıklarının F. Francis, Richelieu ve Mazarin'in yaptıklarının bir

devamı olduğunu savunmaktadırlar. Tüm bu düşüncelere rağmen Vauban'ın kalelerin stratejisi hakkında söyledikleri, bir bakıma özgün bir stratejisinin olduğuna dair kanıt sayılabilir. Nitekim kalelerle ilgili bir yazısında kalelerin sayısının azaltılmasını istiyor. Sebep olarak fazla kalenin, fazla masraf, fazla asker, daha az toplu kuvvet demek olacağını ileri sürüyor. Ayrıca Vauban kaleleri sadece savunma mekanları olarak değil, aynı zamanda saldırı yerleri olarak görüyor. Bu nedenle de kalelerin stratejik yerlerde inşa edilmesi gerektiğini belirtiyor. Ona göre kavşak noktalarında haberleşme noktalarında, köprü başlarında vb. stratejik noktalarda bina edilen kaleler avantajlı kalelerdir.

Vauban'ın bu fikirlerini Maigrel adlı yazar 18. yy kitabında detaylı olarak naklediyor. Ve bu kitap kalelerin stratejisi için resmi bir kitap haline gelerek askeri mühendislik okullarında okutuluyor. Söz konusu kitapta o kalelerin stratejik üstünlüğüne dair açılan bahislerde limanlara yakın olan, ticaretin yoğun olduğu bölgelere yakın olan geçitleri kontrol eden ve stok için elverişli olan kalelerin önemi vurgulanıyor.

Vauban'ın hakkındaki düşünceleri XIV. Lui'de kendisince çok önemli

stratejik değerinin olduğu Conde, Bouchain, Valenciennes ve Cambrai kalelerinin alınması isteğinde tezahür etmiştir. Ve bu kaleler 1676-77 yıllarında Fransa tarafından ele geçirilmiştir.

Tüm bu anlatılardan sonra aksi iddialara ve eleştirilere rağmen Vauban'ın kendine özgü fikirlerine ve çalışmalarına dayanarak ve özellikle 18. yy'da kuşatma ve istihdam alanlarındaki etkilerini ve gördüğü yoğun ilgiyi de hesaba katarak kendisinin özgün bir stratejiye sahip olduğunu belirtmekten kaçınmamız mümkün değildir. Şurası da bilinmelidir ki Vauban'ın, devrinin bilimsel anlayışını ve bilimsel çalışmalarını ortaya koyduğu ürünleri yine kendine özgü metot ve teknikler ile askeri alanda uygulamaya geçirmesi şüphesiz özgün stratejisinin temel unsurudur. O halde stratejik açıdan onun matematik, mekanik ve metalürji gibi bir takım bilim dallarında sahip olduğu malumattan çok bu bilgileri kuşatma ve istihkam alanında ne şekilde kullandığına, bir bakıma uygulamalı bilimdeki maharetine dikkat çekmek gerekmektedir. Böylelikle Vauban gibi devrinde en büyük etkiyi bırakan askeri bir mühendisin stratejisini daha sağlıklı bir şekilde anlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

1. PARET Peter, Makers of Modern Strategy, Princeton, New Jersey, 1986.
2. KEEGAN John, Savaş Sanatı Tarihi, Çe. Fusun Doruker, İstanbul, 1995.
3. MONTGOMERY O. H., The Leading Facts Of French History, 1903.
4. BAINVILLE Jacques, Fransa Tarihi, Çev. Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul, 1938.

5. ROBERT J.M: (Ed), History of The Word, London, 1993.
6. TOYNBEE Arnold J. Savaş ve Uygarlık, çev. Mehmet Dündar, Ankara, 1997.
7. ROGER Daval, Fransa Düşünce Tarihçesi, Çev. Mehmet Ulaş, İstanbul, 1968.
8. Theme Larousse, Vauban Maddesi, Milliyet, 1993-1994.